CHRISTINE STIX-HACKL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2006. szeptember 12. [1]

I – Bevezetés

1. A jelen jogvitában az olasz Ufficio del Giudice di pace Monselice a 2000/13/EK irányelv [2] 2., 3. és 12. cikkének értelmezésére kéri a Bíróságot. Lényegében arról a kérdésről van szó, hogy a közösségi jog szabályai szerint ki vonható felelősségre azon körülmény miatt, hogy valamely előrecsomagolt élelmiszer címkéjén található adatok – az alapügyben egy gyógynövényekből készült likőr alkohol-térfogatarányát érintően – nem egyeznek meg a ténylegesen megállapított értékekkel. Tekintettel az alapügy körülményeire, itt egyrészt a terméknek az előállításért és az előrecsomagolásért kizárólagosan felelős gyártója, másrészt az élelmiszernek másik tagállamban székhellyel rendelkező – egyszerű – forgalmazója jön szóba.

II – Jogi háttér

A – *A közösségi szabályozás*

2. A 2000/13 irányelv a többször és alapvetően módosított 79/112/EGK irányelvet [3] az áttekinthetőség és érthetőség céljából egységes szerkezetbe foglalta, és [az eredeti szöveget] hatályon kívül helyezte. [4]

3. A 2000/13 irányelv (6) preambulumbekezdése a következőképpen szól:

„Az élelmiszerek címkézésére vonatkozó szabályoknak elsődlegesen a fogyasztó tájékoztatását és védelmét kell szolgálniuk."

1 – Eredeti nyelv: német.

2 – Az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2000. március 20-i parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 109., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 5. kötet, 75. o., a továbbiakban: 2000/13 irányelv).

3 – A végső fogyasztók részére értékesítendő élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 1978. december 18-i tanácsi irányelv (HL L 33., 1. o.).

4 – Lásd a 2000/13 irányelv (1) preambulumbekezdését.

4. A 2000/13 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése szerint:

„Ezen irányelv a végső fogyasztóhoz [helyesen: a végső fogyasztóhoz további feldolgozás nélkül] eljutó élelmiszerek címkézésére vonatkozik, továbbá bizonyos ismérvekre azok kiszerelése és reklámozása kapcsán."

A 2000/13 irányelv 1. cikkének (3) bekezdése fogalommeghatározásokat tartalmaz. Ezen definíciók [5] alapján „előrecsomagolt élelmiszer": „a végső fogyasztónak vagy közétkeztetésben működő gazdasági szereplőknek való bemutatásra szánt egyedi tétel, amely egy élelmiszerből és annak az értékesítésre való felkínálása előtti csomagolásából áll – függetlenül attól, hogy a csomagolásban az élelmiszer teljes egészében szerepel vagy csak részben –, a csomagolás mindenképpen olyan legyen, hogy a tartalmát ne lehessen megváltoztatni a csomagolás felnyitása vagy módosítása nélkül [helyesen: a végső fogyasztónak vagy közétkeztetési intézménynek szánt, további feldolgozás nélkül fogyasztható kiszerelési egység, amely valamely élelmiszerből, és annak olyan csomagolásából áll, amelybe az élelmiszert eladásra való felkínálás előtt oly módon csomagolták, hogy a csomagolás tartalmát – függetlenül attól, hogy a csomagolás az élelmiszert teljes egészében vagy csak részben fedi-e – a csomagolás felnyitása vagy megváltoztatása nélkül nem lehet megváltoztatni]."

5. A 2000/13 irányelv 2. cikkének (1) bekezdése kivonatosan így szól:

„(1) A címkézés és az alkalmazott módszerek:

a) nem lehetnek alkalmasak arra, hogy a vásárlót megtévesszék, különösen:

i. az élelmiszer jellemzői és különösen annak természete, azonosítása, tulajdonságai, összetétele, mennyisége, tartóssága, származása vagy eredete, gyártásának vagy előállításának módja tekintetében;

ii. az élelmiszer olyan hatással vagy tulajdonsággal való felruházása révén, amellyel az nem rendelkezik;

iii. annak sugallása révén, hogy az élelmiszer különleges jellemzőkkel rendelkezik, holott minden hasonló élelmiszer rendelkezik ilyen jellemzőkkel;

b) [...]"

6. A 2000/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése az élelmiszerek címkézésén kötelezően szereplő adatok kimerítő felsorolását tartalmazza. A 7. pont értelmében ezen adatok közé tartozik „az előállító vagy csomagoló,

5 – Az 1. cikk (3) bekezdésének b) pontja.

illetve egy Közösségen belül székhellyel rendelkező viszonteladó neve vagy cégneve és címe", valamint a 10. pont alapján „az 1,2 térfogatszázaléknál nagyobb alkoholtartalmú italok tekintetében a tényleges alkoholtartalom térfogatra".

7. A 2000/13 irányelv 12. cikke értelmében:

„A 22.04 és 22.05 vámtarifaszámok alá tartozó termékek esetében a térfogattal megadott alkoholtartalom feltüntetésére vonatkozó szabályokat az ilyen termékekre vonatkozó külön közösségi rendelkezések állapítják meg.

Más, 1,2 térfogatszázaléknál nagyobb alkoholtartalmú italok esetében ezeket a szabályokat a 20. cikk (2) bekezdésében meghatározott eljárásnak megfelelően kell megállapítani."

8. Az alkoholtartalomnak a 2000/13 irányelv 12. cikke szerinti megadása részleteire a 87/250/EGK irányelv rendelkezései vonatkoznak. [6]

6 – A végső fogyasztók részére értékesítendő alkoholtartalmú italok címkézésénél az alkoholtartalom térfogatszázalékos jelöléséről szóló 1987. április 15-i bizottsági irányelv (HL L 113., 57. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 8. kötet, 275. o.).

9. A 87/250 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése kivonatosan a következőket írja elő:

„A térfogatszázalékban kifejezett alkoholtartalom feltüntetésekor megengedett, abszolút értékben kifejezett pozitív és negatív tűréshatárok a következők:

a) A következőkben meg nem határozott italok esetében:

0,3% vol;

[...]"

10. A 2000/13 irányelv 13. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„a) Valahányszor az élelmiszerek előrecsomagoltak, a 3. cikkben és a 4. cikk (2) bekezdésében említett adatok az előcsomagoláson vagy az arra rögzített címkézésen találhatók.

b) az a) pont ellenére, a névleges mennyiségre vonatkozó közösségi rendelkezések sérelme nélkül, amennyiben előrecsomagolt élelmiszereket:

– a végső fogyasztóknak szánják, de azokat a végső fogyasztóknak való értékesítés előtti szakaszban forgalmazzák, továbbá ha közétkeztetésben működő gazdasági szereplők nem érintettek ebben a szakaszban,

– közétkeztetésben működő gazdasági szereplők ellátására szánnak, hogy azok elkészítsék, feldolgozzák, szétdarabolják vagy felvágják,

a 3. cikkben és a 4. cikk (2) bekezdésében meghatározott adatoknak csak az élelmiszerekre vonatkozó dokumentációban kell megjelenniük, amennyiben garantálható, hogy az ilyen, minden címkézési információt tartalmazó dokumentumokat vagy a tárgyukat képező élelmiszerekhez csatolják, vagy legkésőbb az utóbbiak szállításának időpontjáig elküldik.

c) A b) pontban meghatározott esetben a 3. cikk (1) bekezdésének 1., 5. és 7. pontjában, továbbá szükség esetén a 10. cikkben megadott adatok szintén megjelennek a forgalmazásra szánt élelmiszerek külső csomagolásán."

11. Végül a 2000/13 irányelv 14. cikke előírja:

„Amennyiben az élelmiszereket a végső fogyasztóknak vagy közétkeztetésben működő gazdasági szereplőknek kínálják megvételre előcsomagolás nélkül, vagy ha az élelmiszereket az értékesítés telephelyén csomagolják a fogyasztó kérésére, vagy előrecsomagolják [helyesen: előre csomagolják] közvetlen értékesítés céljából, a tagállamok részletes szabályokat fogadnak el a 3. cikkben és a 4. cikk (2) bekezdésében megadott adatok megjelenítésének módjáról.

A tagállamok nem tehetik kötelezővé valamennyi vagy egyes adatok feltüntetését [helyesen: A tagállamok megtehetik, hogy az adatok összességének vagy egy részének feltüntetését nem teszik kötelezővé] feltéve, hogy a vásárló így is megfelelő információhoz jut."

12. Utalni kell továbbá a 178/2002/EK rendeletre[7]. (30) preambulumbekezdése a következőképpen szól:

„Az élelmiszeripari vállalkozó van a legjobb helyzetben ahhoz, hogy felépítse az élelmi-

7 – Az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló 2002. január 28-i parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 31., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 463. o.; a továbbiakban: 178/2002 rendelet).

szerszállítás biztonságos rendszerét, és gondoskodjon arról, hogy az általa szállított élelmiszer biztonságos legyen; ezért az ő elsődleges jogi felelőssége az élelmiszerbiztonság biztosítása. Noha ez az elv érvényesül bizonyos tagállamokban és az élelmiszerjog bizonyos területein, más területeken vagy nincsenek ilyen pontosan meghatározott rendelkezések, vagy a tagállamok illetékes hatóságai ellenőrző tevékenységükön keresztül vállalják a felelősséget az élelmiszerek biztonságáért. Az ilyen különbségek akadályozhatják a kereskedelmet és torzítják [helyesen: torzíthatják] a piaci versenyt a különböző tagállamok élelmiszeripari vállalkozói között."

13. A 178/2002 rendelet 3. cikkének 3. pontja a következő fogalommeghatározást tartalmazza:

„E rendelet alkalmazásában: [...] élelmiszeripari vállalkozó: az a természetes vagy jogi személy, aki/amely az általa ellenőrzött élelmiszeripari vállalkozáson belül felelős az élelmiszerjog követelményeinek betartásáért;"

14. A 178/2002 rendelet 17. cikke a „Kötelezettségek" címet viseli, és így szól:

„(1) Az élelmiszer- és takarmányipari vállalkozók vállalkozásaik termelő, feldolgozó és forgalmazó tevékenységének minden szakaszában gondoskodnak arról, hogy az élelmiszerek vagy takarmányok megfeleljenek a tevékenységükre vonatkozó élelmiszerjog követelményeinek, és ellenőrzik e követelmények teljesülését.

(2) A tagállamok betartatják az élelmiszerjogot, illetve felügyelik és ellenőrzik, hogy az élelmiszer- és takarmányipari vállalkozók a termelés, feldolgozás és forgalmazás minden szakaszában eleget tesznek-e az élelmiszerjog követelményeinek.

Ennek érdekében a vállalkozók [helyesen: a tagállamok] létrehozzák a hivatalos ellenőrzések rendszerét és más, a körülményeknek megfelelő intézkedéseket hoznak, beleértve az élelmiszerek és takarmányok biztonságára és kockázataira vonatkozó információ nyilvánosságra hozatalát, az élelmiszer- és takarmánybiztonsági felügyeletet és más felügyeleti intézkedést a termelés, feldolgozás és forgalmazás minden szakaszában.

A tagállamok meghatározzák az élelmiszer- és takarmánytörvény megszegésére vonatkozó intézkedések és büntető rendelkezések szabályait. Az intézkedések és büntető rendelkezések hatékonyak, arányosak és van visszatartó erejük."

B – *A nemzeti szabályozás*

15. Az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó 89/395/EGK és 89/396/EGK irányelv átültetéséről szóló, 1992. január 27-i 109. sz. decreto legislativót (törvényrendelet) [8] módosította az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítésére vonatkozó 2000/13 irányelv átültetéséről szóló, 2003. június 23-i 181. sz. decreto legge (törvényrendelet) [9] (a továbbiakban: 109/92. sz. törvényrendelet).

16. A 109/92. sz. törvényrendelet 12. cikkének (3) bekezdése értelmében:

„A térfogatszázalékban kifejezett alkoholtartalom feltüntetésekor megengedett, abszolút értékben kifejezett pozitív és negatív tűréshatárok a következők:

[...]

d) 0,3% vol az a), b) és c) pontban meghatározottaktól eltérő italok esetében."

8 – A GURI 1992. február 17-i 39. számának rendes melléklete. sz..

9 – A GURI 2003. július 21-i 167. száma. sz..

17. A törvényrendelet 18. cikkének (3) bekezdése szerint:

„A [12. cikk] rendelkezés[ének] megsértése 600 EUR-tól 3500 EUR-ig terjedő pénzbírsággal büntetendő."

III – A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

18. 2003. március 13-án az ULSS (Unità Locale Socio Sanitaria) Nr. 17 Azienda Autonoma Conselve-este Monselice-Montagnana (a továbbiakban: Azienda ULSS Nr. 17) alkalmazottai jegyzőkönyvet vettek fel öt mintavételről, amelyeket a Lidl Italia Srl (a továbbiakban: Lidl Italia), az alapeljárás felperese Monselice, Via Colombo 33. sz. alatti elárusítóhelyének polcain található „Amaro alle erbe" feliratú gyógynövénylikőrből vettek. A címkén található adatokból kiderül, hogy az alkoholtartalmú italt Németországban a Jürgen Weber GmbH állítja elő.

19. A vett minták vizsgálatát 2003. március 17-én végezték el az ARPAV (Agenzia Regionale per la Prevenzione e Protezione Ambientale del Veneto) pádovai tartományi részlegében. E vizsgálatok alapján a Lidl Italia

által forgalmazott gyógynövénylikőr alkoholtartalma alacsonyabb volt, mint a gyártó által a címkén feltüntetett 35%. A kapott értékek az ilyen típusú italokra előírt 0,3%-os tűrési határértéken kívül estek.

20. A Lidl Italia kérésére a nemzeti egészségügyi szolgálat által elismert laboratóriumban végzett további vizsgálatok azonban olyan alkoholtartalmat mutattak ki, amely megfelelt a gyógynövénylikőr előállítója által a címkén megadottnak. A vizsgálatnak ezt követően az Instituto Superiore di Sanitànál végzett felülvizsgálata azonban megerősítette, hogy az alkoholtartalom – még ha csekély mértékben is – a termék címkéjén megadottnál alacsonyabb.

21. A fenti vizsgálati eredmények alapján az Azienda ULSS Nr. 17 2003. július 3-án a Lidl Italia terhére rótta, hogy megsértette a 109/92. sz. törvényrendelet 12. cikke (3) bekezdésének d) pontját. A közigazgatási eljárás lefolytatását követően az alapeljárásban alperes Comune di Arcole (a továbbiakban: alperes) 2004. december 23-án 3115 EUR pénzbírság megfizetésére kötelezte a Lidl Italiát.

22. Az erről szóló határozatot a Lidl Italia azon indoklással támadta meg, hogy a kifogásolt vétség neki nem róható fel, mert nem ő állítja elő a kérdéses terméket, hanem csupán forgalmazza azt elárusítóhelyein.

23. A kérdést előterjesztő Giudice di pace di Monselice szerint a döntés a 2000/13 irányelv 2., 3. és 12. cikkének értelmezésétől függ. E körülmények között az eljárást felfüggesztette, és 2005. július 12-i határozatával – amely a Bíróság Hivatalához 2005. augusztus 12-én érkezett meg – előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2000. március 20-i 2000/13/EK parlamenti és tanácsi irányelvet az annak 1. cikkében foglalt »előrecsomagolt élelmiszer« vonatkozásában úgy kell-e értelmezni, hogy az irányelvben, és különösen annak 2., 3. és 12. cikkében előírt jogi kötelezettségeket úgy kell tekinteni, hogy azok kizárólag a szóban forgó előrecsomagolt élelmiszer gyártóját terhelik?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén a 2000/13/EK irányelv 2., 3. és 12. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azok kizárják, hogy – a 2000/13/EK irányelv 1. cikke által meghatározott – előrecsomagolt termék valamely tagállamon belüli székhellyel rendelkező egyszerű forgalmazóját, aki az első tagállamtól eltérő országban székhellyel rendelkező gazdasági szereplőtől szerzi azt be, felelősnek lehessen tekinteni az állami hatóság által felrótt jogszabálysértésért, amely abban áll, hogy az élelmiszer címkéjén a gyártó által feltüntetett érték (jelen esetben alkoholtartalom) különbözik [a valós értéktől], következésképpen szankcionálható

legyen akkor is, ha ő maga (mint egyszerű forgalmazó) csupán úgy hozza forgalomba az élelmiszert, ahogyan azt a gyártó neki átadta?"

IV – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A – *Előzetes megjegyzések*

24. Először is arra kell emlékeztetni, hogy az előzetes döntéshozatali eljárásban megvalósuló bírósági együttműködés keretei között a nemzeti bíróságra hárul a jogvita tényállásának megállapítása és értékelése, míg a Bíróság feladata az, hogy a nemzeti bíróságnak megadja a konkrét jogvita eldöntéséhez szükséges értelmezési útmutatást.

25. Jelen eljárásban lényegében azon kérdés megválaszolásáról van szó, hogy – tekintettel az élelmiszerek címkézésére vonatkozó közösségi jogi előírásokra – kinek kell felelnie az előrecsomagolt élelmiszer címkéjén található adatok helyességéért. Míg az első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés e tekintetben az ilyen élelmiszer gyártójának felelősségére, a második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés az élelmiszer egyszerű forgalmazójának felelősségére vonatkozik. Mivel a második kérdésre adandó válasz az első kérdésre adott választól függ, a két előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést együtt lehet vizsgálni.

26. Egyébiránt és ellentétben az olasz kormány álláspontjával a második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést amiatt, hogy a tagállamok büntetőjogi politikáját érinti, még nem kell elfogadhatatlannak nyilvánítani. E tekintetben a Bíróságnak nem feladata megvizsgálni, hogy az irányelv alapján fennálló kötelezettségek a nemzeti büntetőjog avagy a közigazgatási jog területéhez sorolandók-e.

B – *Főbb érvek*

27. A *Lidl Italia* álláspontja szerint az irányelv által előírt, a fogyasztók védelme érdekében a címkén kötelezően szereplő adatokat csak az élelmiszer gyártója tarthatja be. Nyilvánvaló, hogy az a kereskedő, aki pusztán a termék forgalmazására jogosult, nem ismerheti a kizárólag az előállítási folyamatot érintő információkat. Csak olyan forgalmazó vonható felelősségre, aki részt vett a termékeknek a forgalmazást megelőző csomagolásában. Az irányelv alapján azonban kétségtelenül kizárt a forgalmazó egyfajta objektív felelőssége.

28. Az *olasz kormány* álláspontja szerint – figyelembe véve egy termék forgalmazója javára a bizalomvédelem, illetve a jóhiszeműség elvét – a termék gyártójától elvárható, hogy betartsa a létező közösségi jogi, harmonizált előírásokat. Ez az elv csak akkor nem alkalmazható, ha létezik vonatkozó *lex specialis*, mint például a 178/2002 rendelet.

29. A *francia kormány* álláspontja szerint jogosan követelheti meg a tagállam, hogy valamely élelmiszer eladója a címkén szereplő adatok helyességéről meggyőződjön. Ez a fogyasztó tájékoztatását és védelmét szolgálja, mindenekelőtt akkor, ha a termék gyártója másik tagállamban rendelkezik székhellyel. Az importáló állambeli forgalmazó felelőssége ellenben nem menti fel a gyártó székhelye szerinti államot az alól, hogy ügyeljen arra, hogy a gyártó betartsa a szabályszerű címkézésre vonatkozó kötelezettségeket. A tagállamok illetékes hatóságai ezen összefüggésben kölcsönösen támogathatnák egymást.

30. A *spanyol kormány* a fogyasztóvédelem szempontjából hangsúlyozza, hogy nem lehet *a priori* kizárni minden olyan kereskedő felelősségét, aki azelőtt kapcsolódik be a terméknek a javak vagy szolgáltatások piacán történő elhelyezéséhez szükséges valamely szakaszba, mielőtt a termék eljut a végső fogyasztóhoz. A nemzeti bíróság feladata megvizsgálni, hogy az érintett vállalkozás kimeríti-e egy büntető rendelkezés tényállását, továbbá hogy jogellenesen és bűnösen cselekedett-e. Az irányelv értelmezése azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy egy termék forgalmazójának magatartását a gyártóval szembeni esetleges büntetés kiszabásától függetlenül büntessék, főleg mivel a forgalmazó közelebb áll a fogyasztóhoz.

31. A *holland kormány* véleménye szerint a fennálló kötelezettségeknek – az irányelv szövege és célja alapján – címzettje általában véve minden, előrecsomagolt élelmiszert forgalmazó kereskedő. A fogyasztóvédelem érdekében ez azon személyeket is magában foglalja, akik a címkét nem saját maguk helyezik el a terméken.

32. A *Bizottság* abból indul ki, hogy az irányelv keretei között hiányzik a felelősség kifejezett szabályozása. Eszerint vagy csak az alkoholtartalmú ital gyártója köteles a címkén szereplő adatok betartására, vagy az élelmiszerszektorban tevékenykedő összes személy meghatározatlan felelőssége áll fenn. A fogyasztóvédelem nézőpontjára és a 178/2002 rendelet 17. cikkének (1) bekezdésére tekintettel végül az utóbbi értelmezési lehetőséget kell előnyben részesíteni.

33. A kereskedő ilyen felelősségének azonban feltétele, hogy az képes legyen megvizsgálni, megfelel-e a valós alkohol-térfogatarány a címkén feltüntetettnek. Ezt a nemzeti bíróságnak kell vizsgálnia. Teljesen elképzelhető, hogy bizonyos esetekben a termék forgalmazója is rendelkezik megfelelő ellenőrzési lehetőséggel.

C – *Jogi értékelés*

34. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné tudni, hogy a 2000/13 irányelv alapján ki felelős valamely előrecsomagolt élelmiszer címkéjén szereplő adatokért, és így ezen adatok helytelensége esetén ki vonható felelősségre.

35. E tekintetben mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a 2000/13 irányelv nem szabályozza kifejezetten a helytelen adatokért való felelősséget. Ebben az összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a 2000/13 irányelvből eredő kötelezettségek megsértésén alapuló büntetések közötti választásról főszabály szerint a nemzeti jog rendelkezik. Annyiban kell emlékeztetni a Bíróság ítélkezési gyakorlatára, amennyiben „a tagállamoknak, miközben [...] megőrzik a szankciókkal kapcsolatos döntési jogukat, ügyelniük kell különösen arra, hogy a közösségi jog megsértését olyan anyagi jogi és eljárásjogi szabályok szerint szankcionálják, mint a nemzeti jog hasonló jellegű és súlyú megsértését, és a szankciónak minden esetre hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lennie”. [10]

36. A megfelelő kötelezettségek címzettjeinek meghatározása ezzel szemben a közösségi jog feladata. Meg kell azonban állapítani, hogy a 2000/13 irányelvből – és különösen annak 2. és 3. cikkéből – eredő kötelezettségek címzettjeit nem nevezik meg.

37. Egyedül e tényből azonban – a Lidl Italia álláspontjával ellentétben – nem lehet arra következtetni, hogy egy termék egyszerű forgalmazója semmiképpen nem vonható felelősségre a megfelelő adatok helytelensége miatt, mivel az ilyen felelősség mindenesetre nem tűnik kizárhatónak. Különben ugyanígy érvelhetnénk minden egyéb számításba vehető felelős javára is, akiket szintén nem említenek kifejezetten.

38. Nem tűnik vitatottnak, hogy a helytelen adatokért való felelősség fennállása jelentő-

10 – Lásd különösen a C-387/02., C-391/02. és C-403/02. sz., Berlusconi egyesített ügyekben 2005. május 3-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-3565. o.) 65. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

sen hozzájárul a 2000/13 irányelv által kitűzött célok hatékonyságához.

39. Következésképpen az irányelv rendelkezéseinek értelem és cél szerinti értelmezésére van szükség a 2000/13 irányelvből eredő kötelezettségek címzettjeinek azonosítása céljából.

1. Kizárólagosan felelős-e a gyártó?

40. Először is tételezzük fel az előrecsomagolt élelmiszer gyártójának kizárólagos felelősségét.

41. A 2000/13 irányelvből hiányzó megfelelő szabályozás ellenére e feltételezést alátámaszthatja a közösségi jog más területeinek szabályozása.

42. Ennyiben utalhatunk a 98/37/EK irányelv [11] 8. cikkének (1) bekezdésére. Ebben az összefüggésben a Bíróság nem olyan régen megállapította, hogy „az említett irányelv rendszerének, és különösen a 7. cikke (3) bekezdésének nem felel meg, hogy többszörözzék azon személyek számát, akik felelőssé tehetők a gépek megfelelőségéért" [12].

43. Mindazonáltal figyelembe kell venni, hogy az itt irányadó 2000/13 irányelv keretei között éppenhogy hiányzik egy ennek megfelelő kifejezett szabályozás. Mindenekelőtt a 98/37 irányelv 7. cikke (3) bekezdésének előbb említett rendszerét kell azon háttérrel szemlélni, hogy a jogszabály kifejezetten olyan személy elleni szankciókról beszél, aki a terméket jelöléssel ellátta, vagy a nyilatkozatot kiállította.

44. Továbbá a 98/37 irányelv szabályozási célja eltérő, amely abból áll, hogy egyszerűsítsék a gépekre vonatkozó megfelelőségi tanúsítványok követelményeit, ezeknek a közös piacon történő szabad forgalmának lehető legszélesebb körű biztosítása érdekében. Ezzel szemben a 2000/13 irányelv fő célja – (6) preambulumbekezdése alapján – „a fogyasztó tájékoztatása és védelme". Míg ennélfogva a 98/37 irányelv által szándékolt célt sértené, ha olyan gazdasági szereplőket is felelősségre lehetne vonni a gépek megfelelőségéért, akik időben a gyártó után következnek – különösen importőröket, akik

11 – A tagállamok gépekre vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló 1998. június 22-i parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 207., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 20. kötet, 349. o.).

12 – A C-40/04. sz. Yonemoto-ügyben 2005. szeptember 8-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-7755. o.) 44. pontja.

egyik tagállamból a másikba szállítják a gépeket –, addig a többes felelősség annyiban állna a fogyasztóvédelem szolgálatában, amennyiben a forgalmazási lánc minden elemét arra sarkallja, hogy bizonyosodjon meg a címkén szereplő adatok helyességéről, és szélesítse ki a fogyasztók cselekvési lehetőségeit.

45. Azonban a 85/374/EK irányelv [13] 1. cikke is főszabály szerint a gyártóra összpontosítja a hibás termékekért való felelősséget, miközben a második preambulumbekezdés hangsúlyozza, hogy csak a gyártó objektív felelőssége jelenti – tekintettel a technika korunkban egyre növekvő fontosságára – a modern műszaki termelésből eredő kockázatok méltányos megosztása problémájának megfelelő megoldását.

46. Mindazonáltal a 85/374 irányelv 1. cikke alapján a gyártó főszabály szerinti felelőssége nem abszolút érvényű. Jellemző módon – a fogyasztóvédelemre való utalással – a negyedik és ötödik preambulumbekezdés alapján a gyártási folyamatban részt vevő összes gyártó felelősséggel tartozik, amennyiben az általuk gyártott termék, vagy az általuk szállított résztermék, vagy nyersanyag hibás volt, és a károsult így az őt ért kárért teljes kártérítést követelhet az említett személyek bármelyikétől. Ebben az értelemben a 85/374 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése kiszélesíti egyrészt a gyártó fogalmát minden olyan személyre, aki üzleti tevékenysége körében eladás, bérlet, lízing vagy az értékesítés bármely formája céljából terméket a Közösségbe importál. Másrészt a 85/374 irányelv 3. cikkének (3) bekezdése alapján fennáll a szállító szubszidiárius felelőssége arra az esetre, ha a termék gyártója nem állapítható meg.

47. Meg kell végül jegyezni, hogy a 85/374 irányelv az EK-Szerződés 100. cikkén alapul (módosítást követően az EK-Szerződés 100. cikke, jelenleg az EK 94. cikk), és így belső piaci – és nem az EK 153. cikk szerinti – irányelv. [14]

48. Mindezeket követően nem meggyőző – a 2000/13 irányelv értelmére és céljára tekintettel – a termék gyártójának kizárólagos felelőssége a címkézésen szereplő helytelen adatokért. A spanyol, a francia és a holland kormány, de a Bizottság is – véleményem szerint helyesen – hangsúlyozták a 2000/13 irányelv által célzott fogyasztóvédelmet. Az

13 – A hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló 1985. július 25-i tanácsi irányelv (HL L 210., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 257. o.).

14 – Ezzel kapcsolatban lásd a C-52/00. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2002. április 25-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-3827. o.) 14. pontját.

ez irányú állandó ítélkezési gyakorlat [15] alapján a közösségi jogi rendelkezések értelmezésekor nemcsak azok szövegét kell figyelembe venni, hanem azok összefüggéseit, valamint az azon szabályozás által elérni kívánt célokat is, amelynek részét képezik.

2. Felelősek-e további személyek, illetve az összes olyan személy, akik részt vesznek a termelési és forgalmazási folyamatban?

49. Kérdéses tehát, hogy további, illetve minden, a termelési és forgalmazási folyamatban részt vevő személy felelősségének feltételezése mennyire jön számításba.

50. A termelési és forgalmazási folyamatban részt vevő összes személy felelősségét mindenekelőtt az általános termékbiztonságról szóló 2001/95/EK irányelv [16] 6. cikkének (1) bekezdése írja elő. Ezen rendelkezés szerint a tagállamok biztosítják, hogy a gyártók és a forgalmazók oly módon teljesítsék az ennek az irányelvnek alapján őket terhelő kötelezettségeket, hogy a forgalmazott termékek biztonságosak legyenek.

51. A kozmetikai termékek és élelmiszerek címkézésének területén a Bíróság [17] egészségvédelmi okokból már megemlítette azt a lehetőséget, hogy kétség esetén mind az érintett termék gyártóját, mind a forgalmazóját kötelezik a címkézésen szereplő állítások helytállóságának bizonyítására.

52. A gyártó egyedüli felelőssége és a termelési és forgalmazási lánc minden tagjának felelőssége között azonban közbenső fokozatok lehetségesek, mint ahogy az például a 2000/13 irányelv 3. cikke (1) bekezdése 7. pontjának vagylagos felsorolásából kiderül, miszerint az élelmiszerek címkézésén kötelező feltüntetni az előállító vagy csomagoló,

15 – Lásd különösen a C-223/98. sz. Adidas-ügyben 1999. október 14-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-7081. o.) 23. pontját; a C-301/98. sz., KVS International ügyben 2000. május 18-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-3583. o.) 21. pontját; a C-156/98. sz., Németország kontra Bizottság ügyben 2000. szeptember 19-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-6857. o.) 50. pontját; a C-191/99. sz. Kvaerner-ügyben 2001. június 14-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-4447. o.) 30. pontját; a C-491/01. sz., British American Tobacco (Investments) és Imperial Tobacco ügyben 2002. december 10-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-11453. o.) 203. pontját és a C-294/01. sz. Granarolo-ügyben 2003. november 13-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-13429. o.) 34. pontját, mindet további hivatkozásokkal.

16 – Az általános termékbiztonságról szóló 2001. december 3-i parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2002. L 11., 4. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 447. o.).

17 – A C-77/97. sz. Unilever-ügyben 1999. január 28-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-431. o.) 35. pontja a kozmetikai termékek címkézése vonatkozásában. Lásd továbbá a C-421/00., C-426/00. és C-16/01. sz., Sterbenz és Haug egyesített ügyekben 2003. január 23-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-1065. o.) 38. pontját az élelmiszerek címkézésének vonatkozásában és a C-239/02. sz., Douwe Egberts ügyben 2004. július 15-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-7007. o.) 42. pontját.

illetve (kiemelés tőlem) egy Közösségen belül székhellyel rendelkező viszonteladó nevét vagy cégnevét és címét.

53. E tekintetben utalni kell arra, hogy a korábbi szabályozás – vagyis a 79/112 irányelv – az élelmiszerek végső fogyasztóinak tájékoztatását és védelmét volt hivatott szolgálni, különösen ezen termékek természetét, azonosítását, tulajdonságait, összetételét, mennyiségét, tartósságát, származását vagy eredetét, gyártásának vagy előállításának módját érintően. [18] Ez annyiban tűnik lényegesnek, hogy – amint a 2000/13 irányelv első preambulumbekezdéséből kitűnik – az irányelv célja nem az átfogó újraszabályozás, így kizárhatjuk az említett célkitűzés módosítását.

54. Különösen a 2000/13 irányelv 3. cikke (1) bekezdése 7. pontjának legfőbb célja lehetővé tenni a fogyasztó számára azt, hogy felvegye a kapcsolatot az élelmiszer előállítása vagy forgalmazása tekintetében felelős személlyel, annak érdekében, hogy adandó alkalommal közölhesse vele a megvásárolt termékkel kapcsolatos pozitív vagy negatív megjegyzéseit. [19] Ez a cél azonban csak akkor érhető el, ha a végső fogyasztó könnyen azonosíthatja az érintetteket.

55. A Bíróság ebben az összefüggésben a Dega-ügyben [20] megállapította, hogy a gyártók és csomagolók e tekintetben különböznek az eladóktól. Az előbbiek alapvetően stabil és könnyen megtalálható gazdasági szereplők, így esetleges fellelésük még a Közösségen kívül sem okoz nehézséget. Az eladók azonban általában kisebb méretű gazdasági szereplők, akiket ezért nehezebb megtalálni, különösen ha a Közösségen kívüli székhellyel rendelkeznek. Ezen okból a közösségi jogalkotó az élelmiszerek címkézésének szabályozásával kapcsolatban a gazdasági szereplők számára különböző szabályokat alkotott, aszerint hogy egyfelől gyártóról vagy csomagolóról, avagy másfelől eladóról van-e szó. Az előbbiek vonatkozásában a 2000/13 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének 7. pontja alapján a csomagoláson szereplő címke egyaránt mutathatja a Közösségen belül vagy kívül székhellyel rendelkező gyártó vagy csomagoló adatait, míg az utóbbi tekintetében a címke csak akkor tartalmazhat adatokat az eladóról, ha az a Közösségen belül rendelkezik székhellyel.

56. A Bizottságnak a 2000/13 irányelv 16. cikkére történt hivatkozással előadott következő érve amellett szól, hogy hiányos

18 – Lásd a 298/87. sz. Smanor-ügyben 1988. július 14-én hozott ítélet (EBHT 1988., 4489. o.) 30. pontját és a C-83/96. sz. Dega-ügyben 1997. szeptember 17-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-5001. o.) 16. pontját.

19 – A 18. lábjegyzetben hivatkozott Dega-ügyben hozott ítélet 17. pontja, a 79/112 irányelv 3. cikke (1) bekezdése 6. pontjának korábbi szabályozásával kapcsolatban, utalva a Bizottságnak az 1995. július 28-i E-2170/95. sz. írásos megkeresésre adott válaszára (HL C 340., 19. o.).

20 – A 18. lábjegyzetben hivatkozott ítélet 18. és 19. pontja.

címkézés esetén nemcsak a termék gyártója vonható felelősségre: ha eszerint a címkén megjelenő adatok a gyártóétól eltérő nyelven készülhetnek, következetesnek tűnik azt feltételezni, hogy a forgalmazó fontos szerepet játszik a címkézési szabályok betartásának biztosítása érdekében, azaz annak biztosítása érdekében, hogy a végső fogyasztó általa könnyen érthető nyelven megkapjon minden, az eladásra kínált termékkel kapcsolatos szükséges információt, miközben persze ez még nem dönti el azt a kérdést, hogy az érintett adatok tartalmi helyességéért is felelőssé tehető-e, vagy sem.

57. Az olyan irányú értelmezés alátámasztására, hogy nemcsak a gyártó vonható felelősségre a címkéken található adatok tartalmi helyességével kapcsolatban, a 178/2002 rendelethez is visszanyúlhatunk. A Bíróság már más ügyben [21] is megállapította, hogy ez a rendelet a 2002/46/EK irányelv [22] tekintetében kiegészítő funkcióval rendelkezik, különösen mivel a rendelet általános jogszabály.

Az itt irányadó 2000/13 irányelvre tekintettel sincs ez másképp, ha figyelembe vesszük, hogy a 2000/13 irányelv és a 178/2002 rendelet célja azonos, nevezetesen a fogyasztó védelme az élelmiszerek területén.

58. A 178/2002 rendelet [23] 17. cikke (1) bekezdésének értelmében az élelmiszer- és takarmányipari vállalkozók vállalkozásaik termelő, feldolgozó és forgalmazó tevékenységének minden szakaszában gondoskodnak arról, hogy az élelmiszerek vagy takarmányok megfeleljenek a tevékenységükre vonatkozó élelmiszerjog követelményeinek, és ellenőrzik e követelmények teljesülését.

59. Ebben az értelemben – a gyártók, termelők és forgalmazók között mind nagyobbá és átláthatatlanabbá váló összefonódás miatt – főszabály szerint inkább együttes, mint egyéni felelősségnek kell fennállnia. [24]

21 – A C-211/03. sz., C-299/03. sz. és C-316/03–C-318/03. sz., HLH Warenvertriebs GmbH és Orthica egyesített ügyekben 2005. június 9-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-5141. o.) 36. és 38. pontja.

22 – Az étrend-kiegészítőkre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2002. június 10-i parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 183., 51. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 29. kötet, 490. o.).

23 – A 178/2002 rendelet 17. cikkének (1) bekezdésére az értelmezés alátámasztása érdekében hivatkozunk, azonban *ratione temporis* nem alkalmazható közvetlenül alapügyre, mivel a rendelet, 65. cikke alapján, csak 2005. január 1-jén lépett hatályba.

24 – Ehhez lásd „Guidance on the implementation of articles 11, 12, 16, 17, 18, 19 and 20 of Regulation (EC) n° 178/2002 on general food law", *Conclusions of the Standing Committee on the Food Chain and Animal Health*, I.3.2., Allocation of liability; figyelembe kell azonban venni, hogy ez a dokumentum nem rendelkezik formális törvényi státusszal, és vita esetén természeténél fogva végül is az irányadó értelmezési jogkör a Bíróságot illeti meg; ez azonban ne fogjon vissza bennünket attól, hogy alapvetően figyelembe vegyük az értelmezés keretei között született kijelentéseket.

60. Mindezekből következik, hogy a 2000/13 irányelv 2., 3. és 12. cikkét nem lehet úgy értelmezni, hogy az ez alapján fennálló kötelezettségek kizárólag az előrecsomagolt élelmiszer gyártóját terhelik. Inkább fennáll annak a lehetősége, hogy mindenki felelős, aki részt vesz a termelési és forgalmazási folyamatban.

3. A termelési és forgalmazási folyamatban részt vevő további személyek felelősségének feltétele

61. Az élelmiszercímkék tartalmi helytállóságáért való felelősség a méltányosság elvének megfelelően feltételezi, hogy az érintett résztvevő képes legyen annak ellenőrzésére, hogy a termék címkéjén található adatok tartalma helytálló-e. [25]

62. A Lidl Italia e tekintetben jogosan hozza fel azt, hogy egy termék forgalmazója rendszerint nincs abban a helyzetben, hogy ellenőrizze a termékek előállítási folyamatát. [26]

63. Mindazonáltal nem teljesen kizárt, hogy a forgalmazó bizonyos esetekben rendelkezik megfelelő ellenőrzési képességgel. A Lidl Italia ezt maga sem vonja kétségbe, amikor megjegyzi, hogy felelősségre vonható az olyan forgalmazó, aki részt vesz a termékek forgalmazást megelőzően történő csomagolásában. A Bizottság e tekintetben megemlíti, hogy egyes forgalmazók (például a nagy szupermarketláncok) elegendő hatalommal rendelkeznek ahhoz, hogy a gyártókkal szemben az élelmiszerek előállítása területén szabályokat vagy minőségi feltételeket támasszanak, amelyek betartását vizsgálati programok vagy rendszeres ellenőrzések útján biztosíthatnák. Más forgalmazók egyébként állítólag még közvetlenül a címkén szereplő adatok hatékony ellenőrzésére is képesek. [27]

64. Ennélfogva végeredményben a nemzeti bíróság feladata megvizsgálni, hogy a kérdéses alkoholtartalmú ital forgalmazója ténylegesen képes-e ellenőrizni azt, hogy a címkén szereplő adatok megfelelnek-e a valós alkoholtartalomnak.

25 – Lásd például a 178/2002 rendelet 17. cikkéhez fűzött fejtegetéseket a fenti 24. lábjegyzetben hivatkozott dokumentum I.2. „Implications" pontjában: „under his/their control".

26 – Nem számít, hogy ez vonatkozik-e az úgynevezett „saját márkájú" termékekre, mivel az alapeljárásban vitatott terméket nem a forgalmazó „saját márkájaként" bocsátották áruba.

27 – Így például bizonyos nagykereskedők nagy mennyiségben vásárolnak nem palackozott borokat, és azokat csak az eladás pillanatában palackozzák.

V – Végkövetkeztetések

65. A fenti megfontolások alapján azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

„Az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2000. március 20-i 2000/13/EK parlamenti és tanácsi irányelv 2., 3. és 12. cikkét nem úgy kell értelmezni, hogy az értelmükben fennálló kötelezettségeket úgy kell tekinteni, hogy azok kizárólag az előrecsomagolt élelmiszer gyártóját terhelik. Fennáll mindazon személyek megfelelő felelőssége is, akik részt vesznek a termelési és forgalmazási folyamatban, mindazonáltal azon feltétellel, hogy ezek a személyek ténylegesen képesek ellenőrizni az élelmiszer címkéjén szereplő adatok helytállóságát. A nemzeti bíróság feladata, hogy a tények tekintetében a megfelelő megállapításokat megtegye."